

Vi må ikke overproblematisere mannsdominansen i filosofi

Det er viktig å unngå kvotering som kan gi inntrykk av at kvinner tas inn på pensum ut fra kjønn fremfor faglig relevans.

Av Hedda Hassel Mørch, førsteamanuensis i filosofi, Høgskolen i Innlandet og Anniken Fleisje, filosof og doktorgradsstipendiat ved OsloMet

Morgenbladet, 6. februar 2023

Morgenbladet [skrev nylig](#) om hvordan filosofiprogrammet ved Universitetet i Oslo (UiO) er preget av ulike former for mannsdominans: lav andel kvinnelige fagansatte, få kvinnelige studenter og få kvinnelige samt feministiske tenkere på pensum.

Ifølge filosofistudent Astrid Engen, samt en studentundersøkelse fra 2005, opplever mange kvinnelige filosofistudenter denne mannsdominansen som demotiverende. Hun mener dette kan forklare hvorfor mange kvinnelige studenter slutter på studiet – en tanke Inga Bostad og Tove Pettersen også har fremmet. Engen og flere medstudenter ønsker derfor flere kvinnelige forelesere, og flere kvinnelige, samt feministiske, filosofer på pensum, særlig på innføringsemner. Førsteamanuensis Hege C. Finholt følger opp med et støttende [innlegg](#).

Som kvinnelige filosofer synes vi selvsagt det er synd å miste kvinnelige studenter som ellers kunne tilført faget mye. Samtidig har vi et litt annet syn på mannsdominansen i filosofi.

Forskjellige erfaringer

Først ønsker vi å påpeke at ikke alle studenter opplever denne på samme måte. Da vi selv begynte på filosofiprogrammet ved UiO i 2005, var det også lav representasjon av kvinner på pensum. Det var heller ingen feministisk filosofi på obligatoriske innføringsemner – med unntak av Simone de Beauvoir og feministisk etikk på ex.phil. – og vi hadde kun to kvinnelige forelesere hver ved UiO i løpet av hele bachelor- og masterløpet.

Ingen av oss opplevde dette som demotiverende. Vi forsto den lave kvinnerepresentasjonen som hovedsakelig historisk begrunnet, uten å tyde på at kvinner er, eller i våre dager anses som, dårligere egnet til faget. Vi fant forbilder blant mannlige filosofer fordi vi kunne identifisere oss med deres ideer og tenkemåter.

At vi ikke kunne identifisere oss med dem på grunnlag av kjønn, opplevde vi ikke som en hindring. Tvert imot oppfattet vi heller, paradoksalt nok, fokuset på kvinnelige forbilder som noe demotiverende, som om kvinner – for å sette det på spissen – må operere ut fra en form for imitasjon. Dette betyr selvsagt ikke at kvinnelige forbilder ikke er viktige for mange andre studenter, men diskusjonen bør ikke gå ut fra at det gjelder alle.

Uklar forbilde-effekt

I forskningen finner man riktignok noe støtte for «forbilde-effekten» – altså at forbilder innen

samme identitetsgruppe kan være en viktig motivasjonsfaktor – men den er [ikke entydig](#). Videre var det inntil en del tiår siden mangel på kvinnelige forbilder innen så å si alle universitetsfag. Men i dag er de fleste universitetsfag, særlig humanistiske fag og en rekke samfunnsfag, dominert av kvinner, i hvert fall blant studenter. Dette tyder på at kvinnelig representasjon i utgangspunktet ikke er avgjørende for rekruttering av kvinner, og at man bør søke andre hovedforklaringer på hvorfor enkelte fag – som filosofi, matematikk, historie og fysikk – fortsatt står igjen som mannsdominerte.

For eksempel kan det være kulturelle faktorer i samfunnet for øvrig som former kvinner og menns interesser forskjellig – faktorer som antagelig både kan og er i ferd med å forandres, men kanskje langsommere enn man kunne ønske seg, og uten å påvirkes i stor grad av representasjon eller andre tiltak innen studieprogrammets makt.

Likevel kan representasjon selvsagt ha en viss betydning for studenters opplevelse, samt være viktig for en nøyaktig og rettferdig fremstilling av kvinners faktiske bidrag til faget. Når det gjelder pensum, er vi derfor enige i at forelesere bør oppfordres til aktivt å se etter passende pensumtekster av kvinnelige tenkere, og være oppmerksomme på at man kan ha en ubevisst tendens til å overse kvinner. Det er også et rimelig prinsipp at hvis man står mellom to tekster som er like gode og relevante, og kun den ene er skrevet av en kvinne, så velger man denne for representasjonens skyld. Samtidig mener vi det er viktig å unngå en form for kvotering, både eksplisitt og implisitt, som kan gi inntrykk av at kvinner tas inn på pensum ut fra kjønn fremfor faglig relevans eller kvalitet.

Å revidere kanon tar tid

Vi oppfatter også at forelesere i stor grad allerede har tatt til seg oppfordringer som nevnt over, og det finnes andre forklaringer på den lave andelen kvinner, samt feministisk filosofi, på pensum. Som nevnt er det et faktum at kvinner historisk har hatt begrensede muligheter til å bidra til filosofien og andre akademiske fag. Og selv om – som nylig dokumentert av [Kristin Gjesdal](#) – flere kvinner bidro i sin samtid enn man typisk tror, har de likevel fått mindre innflytelse i ettertiden.

I visse emner – og da spesielt innføringsemner, som typisk tar for seg eldre tekster ut fra faktisk innflytelse på dagens debatter – er det derfor ikke så unaturlig at menn dominerer pensum. Det kan hende at den typiske fremstillingen av filosofihistorien, eller kanon, bør revideres for å inkludere historisk oversette kvinner etter hvert som de gjenoppdages. Men ikke alle forelesere har kompetanse til å bidra til dette, og en slik prosess krever også tid.

De siste tiårene har kvinnelige filosofer begynt å ta sin rettmessige plass i fagfeltet, men på dette tidspunktet hadde en rekke debatter allerede nådd et svært høyt og komplekst nivå. Derfor vil kvinners bidrag innen mange områder av filosofien også være mer avanserte – og ofte passe bedre på høyere nivå enn på innføringsemner. Når det gjelder feministisk filosofi, er dette et komplekst tema. På den ene siden er det på sin plass å introdusere nye studenter for sentrale bidrag i denne tradisjonen, for eksempel i form av innslagene på ex.phil. vi nevnte ovenfor. På den andre siden er en del feministisk filosofi mer radikal enn den feminismen som nå er bredt akseptert i samfunnet, og kan til og med være noe i strid med den, for eksempel

ved å gå ut fra at det finnes særegne mannlige og kvinnelige [tenkemåter](#), eller at ideen om [objektivitet](#) er noe mannlige. Dette er ikke noe kvinnelige studenter nødvendigvis vil føle seg hjemme i bare i kraft av å være kvinner, men heller noe som, på linje med mange andre teorier og retninger, kan være egnet for valgfrie fordypningsemner.

Stadig flere kvinnelige ansatte

Til slutt noen ord om mannsdominansen blant forelesere og fagansatte. Kvinneandelen blant faste ansatte ser nå ut til å være minst like høy som andelen kvinnelige doktorgrader de siste ca. 20 årene (basert på egen opptelling fra tilgjengelig data). Det ser derfor – heldigvis – ikke ut til at kvinnelige filosofer generelt blir diskriminert i ansettelsesprosesser i dag (til tross for [en mye omtalt sak](#) fra NTNU der 10 av 10 utlyste stillinger gikk til menn, men her pekte lite mot diskriminering som årsak). Kjønnsskjevheten blant professorer kan derfor også forventes å rette seg opp over tid. De seneste årene har andelen kvinnelige doktorgradsstipendiater også økt.

Hvis det likevel er få kvinnelige forelesere på innføringsemner, kan det skyldes at mange kvinnelige ansatte for tiden har andre arbeidsoppgaver – som å undervise på høyere nivå eller å forske. I så fall må det gjøres en avveining mellom en antagelig fordelaktig arbeidssituasjon for kvinnelige ansatte, og inntrykket man skaper for nye kvinnelige studenter. I begge tilfeller vil det være kvinners interesser som står i fokus.